

Salmedigter mellem tysk og dansk

Tre breve fra Harald Vilstrup 1947-1954 med indledning og kommentar

Af Mattias Skat Sommer

Den danske salmedigter Harald Vilstrup (1900-1974) frembragte over en 50-årig periode en lang række salmer og digte, der fortsat er relativt upåagtet.¹ Den Danske Salmebog 2002 har optaget to originale salmer og tre oversættelser.

Harald Vilstrup, født i Øster Bjerregrav og opvokset i Hellerup, teologisk kandidat fra 1928, var sognepræst først i Guldbjerg-Nr. Sandager på Nordfyn og siden 1938 i Herslev-Gevninge vest for Roskilde. 1962 lod han sig på grund af sygdom pensionere, flyttede til København og døde der 1974. Hans gravsted findes i Herslev.² Debuten kom med *Digte* 1923. Tidligt vendte Vilstrup sig til kristendommens mystiske tradition, især i den tysk-protestantiske aftapning, og hans mange oversættelser og originale værker vidner om hans indlæsthed heri. Foruden at være en produktiv digter var han mangeårig næstformand for Samfundet Dansk Kirkesang, til hvis årsskrifter – som han redigerede 1939-1943 og 1950-1960 – han leverede en række salmehistoriske artikler, og han var i 1950'erne lærer i liturgik og hymnologi på Pastorseminariet, ligesom han deltog i arbejdet med bønnebogen i 1953-salmebogen og fungerede som medlem af Kirkeministeriets liturgikommission 1954-1964.

Med sin dybe interesse for kristendommens mystik sørgede Vilstrup for at holde sig selv ude af det gode selskab: På trods af sine faglige og poetiske meritter blev han ikke godt repræsenteret i 1953-salmebogen; kun én originalsalme af Vilstrup blev der her plads til, nemlig »Vor arv vi kendes ved«. Denne salme havde Vilstrup skrevet 1935 til brug for de københavnske reformationsfestligheder året efter, og den står

1 En bibliografi, der dækker årene indtil 1960, forefindes i *Tomhed og fylde: Udvalgte sange og bibelske digte 1937-1957*, red. Harald Vilstrup og Arthur Arnholtz, København 1960. Vilstrups forfatterskab behandles i Mattias Skat Sommer: »'Alt at ofre, alt modtage'. Harald Vilstrup 1900-1974«, *Hymnologi* 43/1-2, 2014, s. 5-17.

2 Se for en kortfattet biografi Jørgen Kjærgaard: *Salmehåndbog I. Salmehistorie*, København 2008, s. 523-524.

ved sin sammenkædning af det lutherske og det nationale i kontrast til store dele af Vilstrups øvrige produktion, der fokuserer på det indre liv og den personlige Jesusfromhed.³ Han stod med sine poetiske interesser, der ikke gik i retning af den ellers så fremherskende dialektiske teologi, i modsætning til sin samtid. Heller ikke hos missionsfolkene eller grundtvigianerne følte han sig hjemme.

Det var da også kun på et hængende hår, at Vilstrup fik sin reformationssalme med i 1953-salmebogen, der skulle afslutte Genforeningen 1920 ved at inddrage salmer fra Den sønderjyske Salmebog fra 1926 og dermed gøre denne overflødig. Salmebogskommissionens underudvalg A, bestående af Anders Malling (1896-1981), N. Otto Jensen (1901-1969) og Niels Møller (1885-1958), anbefalede ikke, at den blev optaget, og kun ved en afstemning blandt alle kommissionens medlemmer kom den med.⁴ Vilstrups forkærlighed for tysk sprog og mentalitet har ikke gjort det lettere. Mærkeligt nok. En anden central skikkelse i nyere dansk hymnologi, selvsamme Anders Malling, havde før krigen udpræget nationalsocialistiske synspunkter, men de blev efterfølgende aldrig i nævneværdig grad lagt ham til last.

I en kronik i *Berlingske Aftenavis* 28. december 1950 beskrev Arthur Arnholtz (1901-1973) under overskriften »En skjult Digter« Vilstrup som »den særeste Blanding af en nidkær gejstlig og en aristokratisk Skønhedsdyrker«, der går »sine egne, hemmelige Veje, samler, hvad han anser for væsentligt paa utraadte Stier«, og i hvis digte »en Metafysik inspireret af Mystikerne – fra Byzantinerne til den tyske Romantik – aander gennem alt«. Litteraten Arnholtz havde sans for Vilstrups lyrik. Over for hans analyse af Vilstrup står en stærkt teologisk orienteret bedømmelse, som Immanuel Felter (1908-2001) i kronikform forfattede til *Kristeligt Dagblad*. Vilstrup led ifølge Felter af en »pietistisk udgliden«, men »retfærdigvis [...] fjernede [han] sig fra sin afhængighed af Brorson og i stedet nærmede [han] sig reformationen«.⁵

Sigende nok var der for Vilstrup selv ikke nogen modsætning mel-

3 Se vedr. 1936-festen Carsten Bach-Nielsen: *Fra jubelfest til kulturår*, Aarhus 2015, s. 282-283.

4 N. Otto Jensen: Hymnologiske Arkivalier, »Arbejdspapirer fra Salmebogskommissionen«, Arkiv for Dansk Salmehistorie, Vestervig Kirkemusikskole, I.j., u.å., u.p.

5 Immanuel Felter: »En glemt salmedigter«, *Kristeligt Dagblad* 25. juli 1994. Spørgsmålet er imidlertid, om Felters og Vilstrups »reformation« var den samme. Carsten Bach-Nielsen har anført, at også Vilstrups syn på reformationen var stærkt præget af mystikken. Se Carsten Bach-Nielsen: »Harald Vilstrup – en spiritualistisk, kvietistisk, dansk lutheraner«, 2017, <http://lumen.au.dk/vis/artikel/harald-vilstrup-en-spiritualistisk-kvietistisk-dansk-lutheraner-2/> (5. november 2019).

lem, for nu at sætte Felters udsagn på spidsen, reformation og Brorson. I et bidrag til *Dansk Kirketidende* fra 1959 fastslår han om sig selv, at han »ikke er og har aldrig været pietist«. ⁶ Retfærdigvis skal det siges, at hverken Felter eller Vilstrup opererer med noget særlig klart pietismebegreb – men Vilstrups holdning er til at forstå: De udtryk, han fandt i den tyske, protestantiske mystiks billedsprog, var – netop – billedsprog og for ham en måde at udtrykke teologi på uden om dogmatikkens former og formler. ⁷ De var, som det hedder i et brev fra Vilstrup, »litterært pusleri« – og det står ikke i modsætning til teologisk saglighed. Karakteristisk nok skriver Vilstrup i en Brorsonartikel fra 1954, at »det stærke siges bedst så stille som muligt«. ⁸ At noget er god poesi gør det ikke til dårlig teologi. ⁹

På den måde forblev æstetikerens Vilstrup en underlig mand i Herslev. Hans sammenkædning af teologi og poesi og hans orientering mod det tyske fik ham til at passe dårligt ind i efterkrigstidens kirkelige og teologiske miljø. I det følgende udgives og kommenteres tre breve af Vilstrup fra efterkrigstiden, der hver især demonstrerer, hvordan han var en – til dels selvvalgt – outsider.

Det første brev, til salmebogskommissionsmedlemmet N. Otto Jensen, lægger ikke skjul på, at Vilstrup følte sig forbigået ved udpegningen af kommissionens medlemmer. Han frygtede for, at kommissionen, som kirkeministeren nedsatte 1946, ved ikke at indlemme aktivt udøvende digtere ville være dårligt stillet, og selvom han regnede det

6 Harald Vilstrup: »Gendigtninger fra den tyske pietismes salmer«, *Dansk Kirketidende* 1, 1959, s. 7.

7 Efter Vilstrups død 1974 fik han hurtigt proselytter, der temmelig entydigt brugte hans mystiske åre til at placere ham i en højkirkelig lejr, hvor han ret beset ikke hører hjemme, hvad han selv afslører i et af de breve, der udgives i nærværende artikel. Et tydeligt udtryk for den højkirkelige reception af Vilstrup findes i salmebogstillægget *129 Salmer*, der optager 28 salmer af Vilstrup, hvoraf langt de fleste er liturgiske oversættelser. Vilstrup overgås i dette tillæg kun af Jørgen Glenthøj (1922-1996), der er repræsenteret med 33 salmer.

8 Harald Vilstrup: »Brorsons advent. En vår til evighedens kirkeår«, *Roskilde Stiftsblad* december 1954, s. 181.

9 Flere gange har Vilstrup rosende anmeldt K. L. Aastrups (1899-1980) salmer. Heri ser han en teologi, som »i skarp Modsætning til forrige Slægtleds« ikke regner »med Menneskets Tanker og Følelser, men alene med Gud og hans Ord«, Harald Vilstrup: »Nye Salmer«, *Dansk Kirkesangs Aarsskrift* 1941, s. 40. Aastrups salmer giver dog også Vilstrup anledning til at slå fast, at f.eks. pietistisk salmedigtning (som Aastrup digter imod) indeholder »noget, som aldrig maa fortønes i den kristelige Kirke« – poetisk sans – så at lade dogmatikken svulme op, er »at drive Iveren for den rene lære lidt for vidt«, Harald Vilstrup: »Nye Salmer«, *Dansk Kirkesangs Aarsskrift* 1942, s. 42. En salme er for Vilstrup nok et teologisk dokument, men altså også lyrik.

for sandsynligt, at man ville konsultere digterne – vel ham selv og K. L. Aastrup – ville han ikke blot arbejde »i Ny og Næ for Underudvalg«. Vilstrup brillerer i brevet til Jensen ikke ved en udpræget politisk forståelse, men bruger æstetikken som argument. Det peger på det grundlæggende træk hos ham, at æstetikken ikke bør diskrediteres af teologiske grunde. Han kritiserer i brevet Thomas Laub (1852-1927), Samfundet Dansk Kirkesangs nestor, og også indirekte Jensen selv, for at sætte dogmatikken over poesien.

Det andet brev er sendt til »Brødrene« i *Theologisk Oratorium*. Vilstrup viser sig dog i brevet ikke at være den typiske oratorianer – uden spejderbaggrund, travlt optaget af eksamensforberedelserne i studietiden og ofte sygdomsplaget kun i stand til at passe sit embede uden for mange andre aktiviteter. Han foretrak at være aktiv »paa anden Maade« – gennem gendigtninger af latinske hymner. Han beretter også om detaljer fra sit præsteliv: Der er ikke alt for meget at lave i de to sogne, så han har god tid til sin egentlige interesse, »litterært pusleri« i form af »spekulativ dogmatisk Lyrik«. Vilstrup afslutter brevet med erkendelsen af, at denne lyrik næppe er for samtiden, måske ikke engang for fremtiden, men snarere hævet over tid.

Det tredje brev er en fødselsdagslykønskning til Carl Roos (1884-1962), professor i tysk ved Københavns Universitet og 1930 redaktør af en samling af oversat tysk poesi, hvortil også Vilstrup bidrog. Han gentager her sin beklagelse over at være blevet forbigået i Salmebogs-kommissionen, og antyder, at hans interesse for tysk åndsliv ikke har gjort ham mere spiselig i efterkrigsårene. »Anglicismen«, som nu råder i kulturen, fylder Vilstrup »med skræk«, og han har som en slags sjælelig trøst søgt tilflugt i »ret gamle ting« – barokkens digtere, romantikken og modernismen repræsenteret ved Rilke, George og Mann. Alle er de for Vilstrup formkunstnere. Vilstrups brev må fortolkes sådan, at det i salmelitteraturen er religiøsiteten og ikke dogmatikken, man møder. Han erkender, at han har savnet samtalepartnere i dette spørgsmål, men skriver også omvendt, at han ikke før nu – knap 25 år efter deres seneste kontakt – har fået skrevet til Roos, som han i brevet afslutningsvist inviterer på besøg i Herslev. Om Roos nogensinde kom forbi, står hen i det uvisse.

1. Brev (håndskrevet) fra Harald Vilstrup til N. Otto Jensen 10. maj 1947.¹⁰ Understregningerne er Vilstrups egne.

HERSLEV PRÆSTEGAARD

pr. Roskilde

10 MAJ 1947

Hr. Sognepræst N. Otto Jensen!¹¹

Nu er det vel snart paa Tide, at jeg faar svaret paa Deres venlige Brev af 27-2. angaaende Es ist ein Ros entsprungen – som jeg jo burde have besvaret forlængst.¹² Grunden til at jeg ikke har svaret før kan vi jo sige er at Gejsten ikke har været der, hvilket igen naturligvis hænger sammen med at jeg ikke længer har nogen Interesse for den lille Sang. Megen Grund til at optage den, synes jeg ikke der er. Laubs¹³ Oversættelse er jo desuden den mest kendte og trods Ubehjælpssomhed i Allegorien – han siger pludselig »han« om

10 Gengivet efter N. Otto Jensen: Hymnologiske Arkivalier, Arkiv for Dansk Salmehistorie, Vestervig Kirkemusikskole, V.f.2, 1947, u.p.

11 Niels Otto Martin Jensen, Sognepræst i Sabro og Farup, medlem af Salmebogskommissionen, medudgiver af Tidehvervs tillæg til *Psalmebog for Kirke og Hjem* 1934. Skrev i *Tidehvert*, især om Luther, fra bladets begyndelse i 1926 til sin død.

12 Harald Vilstrups privatarkiv, der er i arvingernes besiddelse, er ikke tilgængeligt, og dermed heller ikke brevet fra N. Otto Jensen. Det findes omtalt hos Anders Malling: *Dansk Salmehistorie*, bd. 8, København 1978, s. 486: »Otto Jensen havde spurgt ham [dvs. Vilstrup], om han kunde tænke sig at føje et nyt Vers til sin Oversættelse.«

13 Thomas Linnemann Laub, organist ved Holmens Kirke og komponist. Oversættelsen af »Es ist ein Ros entsprungen« udførte Laub 1920; den er trykt i et tillæg til *Psalmebog for Kirke og Hjem* 1928 ved Samfundet Dansk Kirkesang, som blev stiftet på hans 70-års fødselsdag 5. december 1922. Det tidehvervske *Tillæg til Salmebogen*, 1934, optog Vilstrups oversættelse (nr. 686), som også *Det Sønderjydske Forslag* 1943 pegede på (nr. 239). Tilsyneladende findes Vilstrups oversættelse ikke trykt før 1934, og i Anders Mallings forarbejde til *Det Sønderjydske Forslag* noteres det da også, at Vilstrups oversættelse er hentet fra Tidehvervs tillæg. Se Claus H. Friis: Hymnologiske Arkivalier, Arbejdspapirer fra *Det Sønderjydske Salmebogsudvalg*, Arkiv for Dansk Salmehistorie, Vestervig Kirkemusikskole, I.a, s. 129. I salmens oprindelige kontekst som Mariavise er det rettelig ikke Kristus, der synges til. Har Vilstrup følt sin oversættelse misforstået af Tidehvervs tillæg? Vilstrups »Rose« er heller ikke Kristus, men derimod Maria – Kristusrosen findes i Laubs oversættelse (*Dansk Kirkesangs* 1928-tillæg nr. 5), som klart sætter lighedstegn mellem Kristus og rosen, idet den henholder sig til en yngre version af den tyske tekst, der læser »Reis« frem for »Ros«. Laubs oversættelse synes at ligge tættere på bibelske billeder (Es 11,1 og 53,2) end Vilstrups mariologiske sprog. Det kan ikke afvises, at Vilstrup fandt receptionen af sin Mariaviseoversættelse anvendt forkert, eller i hvert fald bragt i en samling, hvor teologien trynede poesien, og derfor siden mistede interessen for »den lille sang«.

Rosen – er den vel ikke uanvendelig. I hvert fald har jeg ikke nogen Lyst til at sætte noget ind paa at konkurrere med min gamle Lærer.

Maaske maa jeg føje lidt mere principielt til. Hermansen¹⁴ sagde til mig en dag – uden Forundring fra min Side – at fordi jeg l var aktivt udøvende Digter var jeg ikke kommet med i Kommissionen, det samme gjaldt Aastrup.¹⁵ Uden at ville drøfte selve Princippet nærmere – som jo i hvert Fald kan have Grunde for sig – svarede jeg, at dette Princip kunde blive katastrofalt hvis ikke det meget stærkt blev bestemt, at Komm. saaledes sammensat var uden Kompetence til digterisk Arbejde og paa en eller anden Maade maatte have Samarbejde med de af omtalte Grund udelukkede, naar der skal foretages digterisk Arbejde. Kunde et saadant Samarbejde komme i Stand under tilfredsstillende og nogenlunde regulerede Former, vil jeg muligvis, dersom jeg faar Kræfter til det – for jeg har siden været meget syg – kunde tænke mig at træde ind deri... Arbejde i Ny og Næ for Underudvalg og rent paa det uvisse kan jeg, som Forholdene ligger, vanskeligt indlade mig paa.

Derfor er jeg alligevel taknemmelig for Deres Henvendelse.

Med venlig Hilsen

Harald Vilstrup

2. Oratorierundbrev (maskinskrevet) fra Harald Vilstrup 8. februar 1951.¹⁶

Herslev pr. Roskilde
1951, 8. Februar

Kære Brødre!

Her kommer en Hilsen fra en af de gamle, en der – som det hedder med et Oratorie-Slang-Udtryk af tvivlsom Smag – er »omvendt efter Døden«. Hvortil dog maa føjes, at han »i Live« ingen Mulighed fik. Sad jeg dog med den sagnombruste Tom¹⁷ paa hans Hybel ved Søerne og drøftede hans Tanker om et bibelsk-liturgisk Samliv, som jeg omfattede med største Interesse; dog Adgang var dengang kun for »Ridder-Spejdere«, og hverken i ridderlig eller spejderlig Hen-

14 Carl Martin Hermansen (1897-1976), provst i Hjørring, kirkeminister (V) 1945-47 og 1951-53. Nedsatte 1946 Salmebogskommissionen til forberedelse af en ny salmebog.

15 Karl Laurids Aastrup, domprovst i Odense, salmedigter.

16 Gengivet efter Arkivalier efter Theologisk Oratorium, Aarhus Universitet, u.p.

17 Vilstrup må her henvise til Thomas Lønborg-Jensen (1899-1970), der 1927 som stud. theol. var med til at oprette *Theologisk Oratorium*. Se hertil Flemming Kofod-Svendsen, »De højkirkeliges forhistorie«, *Kirkehistoriske Samlinger* 2007, s. 17-94.

seende var jeg kvalificeret.¹⁸ Desuden maatte jeg ogsaa se at faa en Eksamen, hvad jeg til min stadig uformindskede Forbavselse ogsaa fik! Men fra min Post som Spr. for Guldbjerg-Nr. Sandager fulgte jeg saa nøje, jeg kunde, Oratoriets Virksomhed, som det nu efterhaanden var traadt i som Theol. Or. Dagen kom ogsaa, da jeg til min store Glæde blev indbudt til Konvent (paa Endelave) og dermed indtraadte i Fællesskabet.¹⁹ Desværre har jeg maattet erfare, at det ikke er let for en senere tilkommen helt at leve sig ind i Oratoriet. Dertil kommer, at jeg kun ganske enkelte Gange udover den første har kunnet deltage i Konventer paa Gr. af evindelig Hovedpine, Træthed og Søvnløshed. Det har været mig en Glæde paa anden Maade at kunne deltage aktivt i O-Arbejdet med Gendigtninger af latinske Hymner; jeg haaber, der kan blive Tid og Kraft til mange flere.²⁰

For godt 12 Aar siden flyttedes jeg fra Nordfyn til Midtsjælland, til Herslev-Gevninge nær Roskilde, lidt længere ude end Sct. Hans. – Herslev, en Halvø, der udfliget i mange mindre, rækker sig sydfra ud i Fjorden mellem Kattinge-Vig (fortsat i K-Søerne) og Lejre-Vig; Gevninge Syd herfor solidt fortøjet i det midtsjællandske Høj- og Skovland, gennemskaaret af Holbæk Landevej (Hovedv. 4). Meget skønt, meget frodigt. – Noget anderledes er Billedet af Sognene som Kirke-Mark. De er iøvrigt meget forskellige. H. er næsten udelukkende Landbrugssogn med mange store, gode, veldrevne Gaarde. Hvad der er af Arbejderbefolkning, er for en meget stor Del knyttet til Sct. Hans Hospitals forsk. Afdelinger, mange er fastansatte, pensionsberettigede. G. er jordfattigt og har desuden en stor Herregaard; der er mange Arbejdere, som mest arbejder alle mulige andre Steder end i G. Sogn og kun bor der, fordi de ikke kan bo andre Steder. Hovedstadens Nærhed gør sig trods 40 km gældende, navnlig i Bolignødens Tid. Der flyttes ud og ind, Huse sælges og

18 Kofod-Svendsen 2007, s. 41, bemærker, at udgangspunktet for *Theologisk Oratorium* var en spejdergruppe på Metropolitanskolen.

19 Det er ikke umiddelbart muligt at tidsfæste dette konvents afholdelse. *Terminus post quem* må være 1928, hvor Vilstrup fik sin teologiske embedseksamen, da han jo fortæller, hvordan konventsindbydelsen først kom efter bestået eksamen, og da han sad i sit første embede. Antager man, at konventet har fundet sted, inden Vilstrup fik nyt embede, hvad der senere i brevets interne kronologi ligger efter omtalen af Endelavekonventet, må *terminus ante quem* være 1938.

20 1949 udgav Theologisk Oratorium på eget forlag *Antifonale til Morgen- og Aftensang*, som blandt andet indeholdt oversættelser udført af Vilstrup. Denne udgivelse ligger til grund for *Dansk Tidebog* (1961, 2. udg. 1971).

købes. Næsten alle gode Kirkegæng-lgere fra 5-6 Aar siden er flyttet bort, nu er Kirkegangen meget ringe. Lidt bedre er det i H., hvor Forholdene i det hele er stabilere, men Forholdene her er ogsaa trange. De Par Missionsfolk, vi har, og ikke faa Grundtvigianere, er gennemgaaende ikke kirkelige. Heldigvis er Samarbejdet med Kirkernes Betjening, vor meget dygtige Organist og gode interesserede Kirkesangere og Klokkere (Gravere) helt fortræffeligt, de er ikke Funktionærer blot, men Menighed. I Menighedsraadene gaar Arbejdet yderst harmonisk; i Hjemmene er der altid venlig Modtagelse og ofte Lejlighed til at tale om Sagen. Der kommer en væsentlig del af Arbejdet til at ligge.

Trods alt faar jeg Tid til lidt litterært Pusleri, særlig glæde har jeg haft af Arbejdet med Sangtekster til kirkemusikalske Værker, smaa og store. Vigtigst for mig selv er arbejdet med en spekulativ dogmatisk Lyrik. (Nogle Eksempler i Dansk Kirkeliv 1949); denne digtning er dog nok mere for Fremtiden end for Nutiden – hvis den overhovedet er for nogen Tid(?).

I Morgen skal jeg begynde som – midlertidig – Lærer i Liturgik ved Pastorseminariet. Det glæder jeg mig til – dog ikke uden Bæven.

Med venlig Hilsen fra min Kone og mine
fire Unger (fra 21 – 4 Aar)

jeres hengivne
Harald Vilstrup.

3. Brev (håndskrevet) fra Harald Vilstrup til Carl Roos 9. oktober 1954.²¹

Herslev pr. Roskilde
1954. 9. oktober.

Kære professor Roos!²²
Hjertelig tillykke med 70-årsdagen i går. De tilgiver mig nok, at jeg kommer et par dage bagefter, jeg blev først opmærksom på dagen

²¹ Gengivet efter læg i Det Kgl. Bibliotek, NKS 2574, 2° I A 1.

²² Carl Nissen Roos, fra 1927 professor i tysk ved Københavns Universitet. Studerede oprindeligt teologi, men blev 1910 konfereret som magister i tysk filologi. Disputerede 1922 på et arbejde om Holbergoversættelser i Tyskland. Arbejdede sammen med

ved at læse Stangerups²³ kronik i Nationaltidende i går. Mere forsinket kommer min tak for samarbejdet for 25 år siden, det var for mig meget inspirerende og lærerigt og har haft betydning for mig i al den mellemliggende tid. Der har været mange ting, jeg siden godt kunne have ønsket at rådføre mig om med Dem; dels har jeg været bange for at komme og forstyrre, dels – nå ja, hvorfor får man ikke gjort det meste af det, man tænker på at gøre?

Årene, siden vi sidst havde forbindelse med hinanden, har jo været ret tunge for de danske, der føler sig tæt tilknyttet tysk ånd og kultur. De beklagelige begivenheder føler jeg næsten mest beklagelige ved det I brud der er kommet mellem ikke blot den aktuelle tyske kultur og vor egen, men også mellem denne og den klassiske tyske kultur. Den anglicisme, vi er kommet ind i, kan ofte fylde mig med skræk. Jeg ville gerne gøre noget for at genknytte de brudte forbindelser, men ved ikke, hvad der kan gøres. Forholdene har medført, at jeg især er kommet til at arbejde med ret gamle ting, især barokken, Phil. Nicolai,²⁴ Gerhard,²⁵ Scheffler,²⁶ Chr. Fr. Richter,²⁷ Simon Dach²⁸ og de utallige andre gejstlige poeter, ikke mindst dem, der har leveret tekster til tidens talrige kirkelige musikværker. Men interessen har været svær at vække, og hvad den nye salmebog angår, som jeg havde håbet at kunne tilføre berigelse og hjælp, er min indsats, ofte temmelig brysk, fejet af bordet. Mest

Harald Nielsen (1879-1957) og delte dennes beundring for Jakob Knudsen (1858-1917) og modvilje mod Georg Brandes (1842-1927). Redigerede 1930 *Tysk Poesi gennem tusinde Aar*, til hvilken Harald Vilstrup bidrog med 30 oversættelser af hovedsageligt 1800-talsforfattere. Vilstrup skrev også et par breve til Roos 1930, som ligeledes befinder sig i Det Kgl. Bibliotek, hvori han beder Roos om at forhøre sig hos Gyldendal om en digtsamling, han havde indsendt. Vilstrup kom imidlertid aldrig til at udgive på Gyldendal. Det samarbejde, der omtales, må således henvise til Vilstrups arbejde med Roos' poesiantologi.

23 Hakon Stangerup (1908-1976), litteraturhistoriker, fra 1961 professor i kulturhistorie ved Handelshøjskolen i København.

24 Philipp Nicolai (1556-1908), tysk luthersk præst, digter og komponist. Vilstrups arbejder med såvel Nicolai som de andre »gejstlige poeter«, han nævner, giver sig i forfatterskabet især udtryk i *Troens Himmelgave*, 1937.

25 Paul Gerhardt (1607-1676), tysk luthersk præst og digter. Vilstrup har skrevet flere hymnologiske artikler om Gerhardt.

26 Johann Scheffler/Angelus Silesius (1624-1677), tysk mystiker, tog det latinske navn (»den schlesiske engel«), da han 1653 konverterede fra lutherdommen til katolicismen.

27 Christian Friedrich Richter (1676-1711), tysk digter, præst og læge ved de franckeske stiftelser i Halle.

28 Simon Dach (1605-1659), tysk digter, rektor for universitetet i Königsberg.

hænger mit hjerte dog nok ved romantikken, og i de senere år har formkunstnere som Rückert²⁹ og Platen³⁰ stærkt behaget mig. Den nyere digtning har jeg prøvet at nærme mig, længere end til Rilke³¹ og George³² er jeg dog ikke kommet, og jeg må tilstå, at disse ofte volder mig betydeligt hovedbrud. I Af prosaikere har navnlig Edu. v. Keyserling³³ været mig en stor oplevelse og Thomas Manns³⁴ senere ting, især Doktor Faustus. Som autodidakt på disse områder famler jeg ofte i blinde, og savner ganske samkvem med folk med lignende interesser. Jeg har fået et legat, ikke stort, vist 800 kr. som jeg nok kan supplere op med lidt af mine egne penge, det skulle være til en rejse, som – det er foreløbigt det eneste sikre for mig – skal gå til Tyskland, måske ikke længere end til Hamburg.³⁵ Det forventes nok af mig, at jeg skal studere liturgi og hymnologi, men jeg er ganske frit stillet.

Det bliver ikke lige straks jeg kan rejse. Jeg har været syg fornylig, og vintersaisonen er på den tid, da jeg dårligst kan være borte fra embedet, måske en gang efter påske 55. Hvis De engang kunne have en eftermiddag tilovers for en gammel medarbejder, eller endnu bedre! hvis De engang havde lyst til en udflugt til en af Sjællands skønneste egne, ikke særlig fjernt fra hovedstaden, tror jeg, De kunne være mig til megen hjælp og vejledning. Med de bedste ønsker for det nye år o. s. fr.

Deres hengivne

Harald Vilstrup

29 Friedrich Rückert (1788-1866), tysk digter og orientalist.

30 Karl August Georg Maximilian Graf von Platen-Hellermünde (1796-1836), tysk digter og dramatiker.

31 Rainer Maria Rilke (1875-1926), østrigsk forfatter.

32 Stefan Anton George (1868-1933), tysk forfatter.

33 Eduard Graf von Keyserling (1855-1918), lettisk-tysk forfatter. Vilstrup oversatte og udgav 1950 på Hasselbalchs Forlag Keyserlings novelle »Schwüle Tage«, 1904, som *Lumre Dage*.

34 Thomas Mann (1875-1955), tysk forfatter. Hans roman *Doktor Faustus* udkom 1947.

35 Vilstrup har 1955 til *Roskilde Stiftsblad* berettet om en tur til Wittenberg. Det er muligt, at legatet gik til denne tur.